אפרויא אלס אבוזאנע

אונ נאך וואונדער-שיינע מעשיות וואס אונזערע
גרויסע חכמים האבען געזעהען אונ געהערט אין פער-
שידענע געגענדע וואו זייא האבען גערייזט . געזאמעלט
פון הייליגע ספרים אונ בעארבייטעט

פון יהושע מזה.

ווילנא

АФРАУ АЛСЪ ОБЕЗЯНЕ.

т. е. Женщина въ качествѣ обезяны.

Разсказъ О. Мейзаха.

Соб. Изд. Л. Л. Маца.

338

Вильна. Типографія Л Л. Маца, Завальная ул. 30.
1913 г

א.

דיא פארצייטיגע גרויסע חכמים האבען געמאכט ווייטע רייזען, כדי קענען צו לערנען גאטעס מעשים, זייא האבען געוואלט זעהען דיא וואונדערליכע נאטור דיא פערשידענע געגענדען אויף אלערלייא מענשען.

אמאל זיינען צווייא גרויסע חכמים רבי חייא און רבי יוסי זיינען געגאנגען אויף איין וועג צו זאמען, האבען זייא באגעגענט אמענשען וואס ער האט געטראגען לאנגע ציצית און אין זיין האנד האט ער געהאלטען כלי-זיין (געוועהר) און זיינע ליפפען האבען זיך געשאקעלט אזוי וויא ער וואלט ריידען וויכטיגע געגענשטענדע,

— דאס איז ניט נאר אגלאטער מענש — האט רבי חייא געזאגט — ער איז ענטווידער אגרויסער פרומער יוד, אדער ער איז אגרויסער רויבער, אמערדער, אגזלן.

— מיר זיינען פערפליכטעט יעדען מענשען צו אורטהיילען פון דער גוטער זייטע — האט רבי יוסי געזאגט — אלזא ווארום זאלסט דוא מיין הער, דעם מענשען רעכענען פאר ארויבער? פיללייכט טהוט ער אויך וויא אונזער פאטער יעקב האט געטאהן בעת אז ער איז געגאנגען געגען זיין ברודער עשו האט ער זיך צו בערייט מיט דרייא זאכען; מיט געשיינק, מיט תפלה צוא גאט און מיט מלחמה, דיא זעלביגע טהוט דער מענש, דער פאר טראגט ער אויף זיך דיא געוועהר.

דיא זיינען געקומען נעהענטער צוא דעם מענשען, זייא
(אבחאנט) האבען

האָבען איהם גינעבען „שָׁלוֹם“ ער אָבער האָט זייא ניט גיענטפערט גאָר גוט ניט שלעכט.

— דאָס איז אַ צייכען — האָט רבי חייא געזאָגט — אַז ער האָט זיך ניט צו בעטייט מיט אַמַתָּנָה, דען ווען איינער גיבּט דעם צווייטען „שָׁלוֹם“ איז דאָס וויא אַמַתָּנָה, אונ דער מאַן איז דער צו ניט געוואָגען.

— פיללייכט — האָט רבי יוסי געזאָגט — איז ער מתפּלל, אָדער ער סנערט איבּער וואָס ער האָט גילערענט, דארום וויל ער ניט ריידען בּיז ער וועט ענדיגען, דאַרפען מיר איהם אורטהיילען צום גוטען.

זייא זיינען געגאַנגען ווייטער צו זאַמען אונ דער מענש האָט צו זייא קיין וואָרט נירעדט.

רבי חייא אונ רבי יוסי האָבּען זיך אַביסעל אָב געשיידעט פון איהם אונ זייא האָבען אָנגעפאַנגען לערנען תּוֹרָה אונ ריידען גרוֹיס חָכְמָה.

וויא דער מאַן האָט גיהערט דאָס זייא לערנען תּוֹרָה, איז ער גענאַנגען צו זייא אונ האָט זייא גינעבען „שָׁלוֹם“. —

— זאָגט מיר ליבּע פריינד — האָט דער מאַן צוא זייא געזאָגט — וואָס האָט איהר מיר חושד גיוועזן אַז איהר האָט מיר „שָׁלוֹם“ גינעבען אונ איך האָבּ אייך ניט גיענטפערט?

— מיר האָבּען דיר חושד גיוועזן — האָט רבי יוסי גיזאָגט — דאָס דוא בּיסט מתפּלל צו גאָטט, אָדער דוא חזרסט איבּער דיין לערנען דארום האָסט דוא ניט געוואָלט ריידען מיט אונז.

— איך וועל אייך דעם אמת זאָגען — האָט דער מאַן צוא זייא געזאָגט — איך האָבּ אַמאָל געגאַנגען אויף דעם וועג. ... איך האָבּ איך געטראָפען איינעם, האָבּ איך איהם גינעבען „שָׁלוֹם“ אונ יענער איז געווען אַ רוֹיבּער, בּין איך נאָכדעם פון איהם (אָבּוואנגע) סים.

קים פרייא געוואָרען, ווייל איין שלעכטען מענשען באַרף מען קיין שלום געבען אונ דארום האָב איך אייך אויך קיין שלום גינעבען, ווייל איך האָב ניט געוואוסט ווער איהר זיינט, אונ וואָס איהר טהוט, איך האָב אייך ניט ניהערט לערנענדיג, דארום האָב איך מיך פאר אייך געשראָקען, אונ דאָס וואָס איך האָב אייך ניט גיענטפערט, איז דיא אורזאכע געוועזען, ווייל איך האָב איבער געמזערת מיין לערנען, נור יעצט אַז איך האָב גיענדינט איבער חזרען וואָס איך האָב גילערענט אונ פון אייך האָב איך גיהערט וויא איהר לערינט תורה, דארום גיב איך אייך שלום אונ וועל אייך ענטדעקען פיל סודות פון דער תורה.

דער מאן האָט זייא ענטדעקט גרויסע סודות אין דער תורה וואָס בייא זייא איז דאָס געוועזען נייעס, זייא זיינען דער פון ענטציקט געוואָרען.

— געלויבט אונ געבאנקט איז גאָטט — האָט רבי יוסי געזאָגט — וואָס האָט דיך צו געשיקט צו אונז. מיר האָבען פון דיר גיהערט נאַייע סודות.

איך דאנק אייך אונ לויב גאָטט — האָט דער מאן געזאָגט — פאר וואָס איהר האָט מיך געאורטהיילט צום גוטען, גאָטט זאָל אייך אויך אורטהיילען צום גוטען

ב.

רבי חייא אונ רבי יוסי זיינען געגאַנגען צוא רבי שמעון בן יוחאי, זייא האָבען בייא איהם געטראָפען זיין זאהן רבי אליעזר אונ רבי אבא. זייא האָבען צו זאמען גילערינט תורה.

— קום מיט מיר — האט רבי שמעון געזאגט צו זיין זאהן — לאמיר זיין געגען א מענשען וואס נייט צוא מיר פרעגען איין וויכטיגע פראגע.

— איך ווייס — האט רבי אבא געזאגט דאס גאטט איז אלע מאל מיט אייך, און צוא אייך קומען גוטע מלאכים וואס ענטדעקען אייך פיל סודות, דערום ווייסט איהר דאס א מענש קומט צו אייך פרעגען א וויכטיגע זאך, דארום ביטע איך ערלויבט מיר צו גיין מיט אייך צו זאמען.

רבי שמעון האט איהם ערלויבט און זייא זיינען געגאנגען אויף דעם וועג.

ווי זייא זיינען ארויס געגאנגען פון שטאדט האבען זייא געזעהען ווי א מענש קומט צו זיין נאהענט פון זייא. רבי שמעון האט איהם גערופען ער זאל צו גיין שנעלער צו איהם.

איך האב קיין צייט ניט — האט דער מענש געענטפערט — איך מוז גיין צו רבי שמעון בן יוחאי איהם פרעגען א וויכטיגע זאך.

— פרעג מיין קינד — האט רבי שמעון צו איהם געזאגט — דען איך בין דער מענש וואס דוא זוכסט.

דער מענש האט איהם גיפרעגט א גרויסע זאך און רבי שמעון האט איהם געענטפערט אזוי ריכטיג און טיפזיניג, אז דער מענש און רבי אבא האבען זיך פערוואונדערט צו הערען אזעלכע טיפע סודות, זייא האבען איהם די הענד געקושט פון גרויס ענטציקונג (התפעלות).

א מאל זיינען רבי יהודה און רבי יוסי געגאנגען אויף דעם וועג, האט רבי יהודה געזאגט: איך ביטע דיר עפען אויף דיין מויל און זאג מיר נייעס אין דער תורה, דען איך זעהע דאס די שכינה רוהט אויף דיין קאפף.

(אבוזאנע) רבי

רבי יוסי האט אנגעפאנגען זאגע גרויסע סודות אונ זייא ביידע האבען גירעדט פון דעם וויכטיגען גענענשטאנד ווען וועט קומען משיח, אין וועלכען יאהר אין ועקסטען טויזענד, זייא האבען גיקלעהרט גירעכענט, זיך פארגעשטעלט אויף וועלכען ארט קאן ער קומען אונ וויא אזוי וועט דיא וועלט אויס זעהען נאך זיין ערשיינען, אויף דער וועלט.

גייענדיג אונ ביידענדיג האט רבי יוסי גענאגט איך געדיינק וויא איך מיט מיין פאטער זיינען גענאנגען אויף דעם וועג, אז מיר זיינען געקומען אויף דעם ארט האט מיין פאטער צו מיר גענאגט אז איך וועל אלט ווערען פערציג יאהר וועל איך זוכה זיין צו דער גרויסער חכמה פון קבלה אונ פיל סודות אין דער תורה וועלין פאר מיר ענטפלעקט ווערען, אבער ליידער איך בין שוין אלט פערציג יאהר אונ איך ווייס נאך קיינע סודות התורה, איך געדיינק נור דיא תורה וואס מיין פאטער האט מיט מיר גילערענט, אויך האט מיר מיין פאטער גענאגט דאס איך וועל געפינען אגרויסען אוצר וואס דארט וועל איך געפינען פיל חכמה, אונ ווען איך וועל דעם אוצר שוין האבען אונ וועל קאנען דיא חכמה פון קבלה אזוי וועט קומען אפייער צווישען מיינע פינגער. אונ דער אוצר וועט פון מיר פארלארען ווערען.

— ליבער פאטער! — האב איך איהם געפרעגט — וויא אזוי ווייסט דוא דאס אנא אנאך?

— צוויא מלאכים אין געשטאלט פון צווייא פויגעל האבען מיר דאס גענאגט — האט דער פאטער גיענטפערט — אונ זייא זיינען באלד אוועק געפלויגען.

ג.

רבי יוסי אונ רבי יהודה זיינען ווייטער געגאנגען זייא זיינען געקומען ביי א הייל, רבי יהודה איז געבליבען שטיין ביי דער הייל, ער האט ניט געוואלט אהין צריין גיין, אונ רבי יוסי איז דארטען צריין געגאנגען.

דער הייל איז געוועזען זייער גרויס לאנג אונ ברייט. רבי יוסי איז געגאנגען ביז ענדע הייל, האט ער דארטען געזעהען צווייא גרויסע שטיינער, צווישען זייא איז גילעגען איין ספר ער האט דעם ספר גענעמענט האט ער גיזעהען אין איהם אויפגעשריבען צווייא אונ זיבעציג הייליגע נעמען (שמות הקדושים) וואס דער רבונו של עולם האט זייא גיגעבען צו אדם הראשון אונ דאס איז געוועזען דער ספר פון אדם הראשון.

אין יענעם ספר איז געשטאנען פיל גרויסע סודות, ווער עס פאר־שטייט זייא ריכטיג קאן יענער וויסען אלעס וואס עס איז גיוועזען, אונ אלעס וואס יעצט איז אונ אלעס וואס עס וועט זיין, דארום האט אדם הראשון געוואוסט וואס עס טהוט זיך אין הימעל אונ אויף דער ערד אדם הראשון האט גיזעהען אלע דורות וואס אין זייא וועט טרעפען וויא לאנג דיא וועלט וועט שטיין, ער האט גיזעהען אלע חכמים אונ סופרים וועלכע עס וועלען געבארען ווערען אויף דער וועלט ביז ניא וועט ווערין תהו ובהו אזוי וויא דיא איז פריהער גיוועזען.

רבי יוסי האט גענומען דעם הייליגען ספר אונ ער איז ארויס געגאנגען פון הייל, ער האט גיזעהען דאס רבי יהודה ווארט אויף איהם, האט רבי יוסי געזאגט צו איהם: יעטצט ווייס איך אז מיין פאטער האט אמת געזאגט. דאס איך וועל געפינען איין (אבוזאנגע)

אוֹצַר פוּן קַבָּלָה: אַז זֶעה דֶעם טַייעֶרְן אוֹצַר וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעפוּנֶען.

אַגַאנְצֶע צַייט הָאבֶּען זַייא אַבּיין גֶעקוּקְט אִין סֵפֶר, נָאכְדֶעם הָאבֶּען זַייא אָנְגֶעפַאנְגֶען צוּ שְׁטֶעלֶען דִיא בּוּכְשְׁטַאבֶּען וִויא זַייא בְּרוֹיכֶען זַיין גֶעשְׁרִיבֶּען, וָוען זַייא וָואלְט גֶעלוּנְגֶען צוּ עֶנְדִיגֶען זַייעֶרֶע אַרְבַּייט וָוען זַיי וָואלְטֶען דִיא אוֹתִיּוֹת צוּא זַאמֶען גִישְׁטֶעלְט וִויא עֶס בֶּדַארְף צוּ זַיין, וָואלְטֶען זַייא גֶעוואוּקְסְט פִיל גְרוֹיסֶע סוֹדוֹת אָבֶּער וִויא זַייא הָאבֶּען אָנְגֶעפַאנְגֶען צוּא לֶערְנֶען דִיא הַיילִיגֶע נֶעהמֶען (שְׁמוֹת הַקְדוֹשִׁים) אוּנ דֶעם סֵפֶר הָאבֶּען זַייא גֶעהַאלְטֶען אִין זַייעֶרֶע הֶענְד, פְּלוּצְלוּנְג אִיז גֶעקוּמֶען אַגְרוֹיסֶער פַייעֶר אוּנ אַיין שְׁטַארְקֶער שְׁטוּרֶעם וִוינְד צְוִוישֶׁען זַייעֶרֶע הֶענְד אוּנ הָאט צוּא גֶענוּמֶען דֶעם סֵפֶר פוּן זַייעֶרֶע הֶענְד, דֶער סֵפֶר אִיז פַאר שְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארְן, זַייא הָאבֶּען נִיט גֶעוואוּסְט וואוּ דֶער סֵפֶר אִיז גֶעבְּלִיבֶּען.

רַבִּי יוֹסִי הָאט אָנְגֶעפַאנְגֶען שְׁטַארְק צוּ וַויינֶען. אוּנ עֶר הָאט גֶעזָאגְט: גֶעוִויס בִּין אִיךְ אַזוֹינְדִיגֶער מֶענְשׁ, וַוייל אִיךְ בִּין נִיט זוֹכֶה גִיוֶועזֶען צוּ לֶערְנֶען פוּן דֶעם הַיילִיגֶען סֵפֶר.

רַבִּי יוֹסִי אוּנ רַבִּי יְהוּדָה זַיינֶען גֶעגַאנְגֶען צוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן אוּנ זַייא הָאבֶּען אִיהם עֶרְצֵיילְט דִיא גַאנְצֶע מַעֲשֶׂה וָואס בַּיי זַייא הָאט גֶעטְרָאפֶען:

— פִילַייכְט — הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן גֶעזָאגְט — הָאט אִיהר גֶעוָואלְט עֶנְטְדֶעקֶען דֶעם קֵץ פוּן מָשִׁיחַ וָוען עֶר וֶועט קוּמֶען, דֶער פַאר הָאט מֶען דֶעם סֵפֶר פוּן אַייךְ צוּ גֶענוּמֶען, וַוייל עֶס אִיז נָאךְ נִיט גֶעקוּמֶען דִיא צַייט דֶערְפוּן.

— אִיךְ ווייס נִיט — הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיעֶנְטְפֶערְט — דֶען אִיךְ הָאבּ אַלֶעס פַארְגֶעסֶען, אִיךְ גֶעדֶענְק גָאר נִישְׁט, נוּר דָאס גֶידֶענְק אִיךְ אַז דֶער סֵפֶר אִיז פוּן אוּנְזֶערֶע הֶענְד פַאר שְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארְן.

(אָבְּגֶעזָאגְט) אִיהָר

— איהר זאָלט וויסען — האָט רבי שמעון געזאָגט — דאָס אין דעם דור וואָס משיח וועט קומען, וועלען אפילו קליינע קינדער וויסען דעם קץ, און פיל זאַכען וועלען געפינדען ווערין וואָס פון זייא וועט מען וויסען דעם קץ.

ה.

רבי יוסי מיט רבי חייא זיינען אַמאָל געגאַנגען אויף דעם וועג, זייא זיינען געקומען אויף זייער אַשיינע פעלד, דאָרטען האָט געוואַקסען אַבוים וואָס ער האָט פון זיך אַרוים גיגעבען אגוטען ריח וויא באַלזאַם אייל.

— מיר דאַרפען דעם וואונדערליכען שיינעם בוים ניט אָן קוקען, און אויך פון איהם ניט הנאה האָבען, ווייל אונזער בית המקדש איז חרוב געוואָרען, אונזערע שטעדט זיינען פאַר וויסט געוואָרען. — האָט רבי יוסי געזאָגט — דאַרום דאַרפען מיר קיין פערגעניגען האָבען, מיר דאַרפען אויף קיין וואונדער שיינע זאַך ניט קוקען, מיר בּרויכען נור וויינען און קלאָגען, וועט גאָטט אויף אונז בּרחמנות האָבען און ער וועט אונז שיקען משיח צדקנו במהרה בימינו.

זייא זיינען געגאַנגען ווייטער. האָבען זייא געטראָפען איין מאַן וואָס ער איז גיוועזען קראַנק, ער האָט געהאַט בּכות און וואונדען אויף זיין פּנים, עס איז גיוועזען שרעקליך צו זעהען.

— ווער בּיסט דוא ? — האָט רבי יוסי גיפרעגט —

— איך בּין איין יוד — האָט דער מאַן געענטפערט.

(אבוהנע) ער

— ער איז אַזוינדינגער — האָט רבי יוסי געזאָגט צו רבי חייא, טייל זיינע וואונדען זיינען אויף זיין פּנים אָפּענבאַר, אַלע קאָנען זעהען, איז דאס קיינע יסורים של אהבה.

— דאס איז אמת — האָט רבי חייא געזאָגט — ער איז אַזוינדינגער מענש, אונ רבי חייא האָט געוויזען ראָיות (בעווייזע) פון דער תורה.

וויא דער יוד האָט דאס געהערט, האָט ער צו זייא געזאָגט: וויא איך פאַרשטייא זיינט איהר דיא חברים פון רבי שמעון בן יוחאי. דער פאַר האָט איהר קיין מורא ניט מיר צוא זאָגען אַזוי קלאָהר דאס איך בין אַזוינדינגער, פאַרגעסט אָבער ניט דאס מיינע קינדער וועלין זיך געפינען שטאַרק באַליידיגט פאַר אייערע רייד. אונ זייא קאָנען צייך דער פאַר שטאַרק בעשטראָפען.

— וואס זאָלען מיר מאַכען? — האָבען דיא צווייא חכמים געענטפערט — מיר זאָגען דאס וואס דיא היילינגע תורה שרייבט, מיר קאָנען קיין חניפה ווערטער ריידען, דען דער מענש וואס רעדט פאַלש, ער חנפעט דעם צווייטען, ער זאָגט איהם ניט דעם אמת, וועט איהם גאָטט בעשטראָפען אויף יענער וועלט, דאַרפסט דוא אַליין פאַר שטיין פאַר וועמען זאָלען מיר מעהר מורא האָבען פאַר דיר אָדער פאַר גאָטט?

— אַך! — האָט דער יוד ניקרעכטצעט — חער איז נאָך אַזא גרויסער גאָט וויא אונזער גאָט, ער איז מוחל דיא זינדע. ער פאַרצייהעט דעם מענשען זיינע חטאים, נור דער מענש מוז בעקומען זיין שטראָף פאַר זיינע עבירות. אונ וואויל איז דעם מענשען וואס ליידעט יסורים אויף דער וועלט וועט ער אויף יענע (אבוזאנע)

זֶענֶע וָועלְט גֶענִיסֶען פִיל גוּטֶעס וָואס גָאטט הָאט בֶּעשַׁאפֶען פַאר דִיא צַדִיקִים

ה.

דִיא דְרַייא מֶענְשֶׁען זַיינֶען גֶעגַאנְגֶען ווייטֶער אוֹיף דֶעם וֶועג צוּ זַאמֶען, זַייא הָאבֶּען גֶערֶעדְט סוֹדוֹת אִין דֶער תּוֹרָה, רַבִּי יוֹסִי אוּנ רַבִּי חִיָיא הָאבֶּען זִיךְ גֶעוואוּנְדֶערְט צוּא הֶערֶען פוּן אִיהם גְרוֹיסֶע חָכְמוֹת, זַייא הָאבֶּען זִיךְ נָאךְ מֶעהר גֶעוואוּנְדֶערְט וִויא קוּמְט אַזָא גְרוֹיסֶער חָכָם צוּא אַצֵייגֶען אוֹיף זַיין פָּנִים וָואס דָאס ווייזְט אַז עֶר הָאט גֶעזוּנְדִיגְט, זַייא הָאבֶּען דִיא זַאכֶע נִיט גֶעקֶאנְט פַארְשְׁטֵּיין רִיכְטִיג צוּ עֶרְקְלֶעהרֶען.

עֶס הָאט לַאנְג נִיט גֶעדוֹיעֶרְט זַיינֶען גֶעקוּמֶען דֶעם יוּדְ'ס קִינְדֶער, זַייא הָאבֶּען פִיל תּוֹרָה אוּנ חָכְמָה גֶילֶערֶענְט, זַייא הָאבֶּען גֶעקֶאנְט זֵייעֶר פִיל קַבָּלָה, וִויא זַייא הָאבֶּען נוּר אַקוּק גֶעגֶעבֶּען אוֹיף דֶעם פָּנִים פוּן זֵייעֶר פָאטֶער אוּנ אוֹיף דִיא צְוַוייא חֲכָמִים, הָאבֶּען זַייא בַּאלְד גֶעוואוּסְט וָואס זַייא הָאבֶּען גֶערֶעדְט, אוּנ וִויא דִיא צְוַוייא חֲכָמִים הָאבֶּען חוֹשֵׁד גֶיוָועזֶען זֵייעֶר פָאטֶער פַאר אַיין זִינְדִיגֶען מֶענְשֶׁען, וָואס בֶּאֱמֶת אִיז עֶר גֶעוָועזֶען אַגְרוֹיסֶער צַדִיק, עֶר הָאט קֵיין מָאל נִיט גֶעזוּינְדִיגְט עֶר הָאט דֶעם צֵייכֶען אוֹיף זַיין פָּנִים נִיט פַאר דִינְט צוּ הָאבֶּען, נוּר צוּא עֶרְקְלֶעהרֶען פַאר דִיא חֲכָמִים דֶעם אוּנְשׁוּלְד פוּן זֵייעֶר פָאטֶער אוּנ ווייזֶען זַייא אַז דֶער פָאטֶער אִיז אַגְרוֹיסֶער צַדִיק, הָאט דֶער יוּנְגְסְטֶער זָאהן גֶעזָאגְט: אִיךְ הָאבּ אַמָאל פוּן רַבִּי יוֹסִי גֶילֶערֶענְט, עֶר הָאט מִיר אַזוֹיא

געוואנט עס טרעפט דאס אצדיק וואס האט קיין מאל ניט געזינדיגט ווערט בעשטראפט מיט יסורים וויא ער וואלט זיין אזינדיגער. ווייל ער האט געוואהנט אין אשטאדט וואס דארטען זיינען געוועזען רשעים. דער צדיק האט זיא בעדארפט זאגען מוסר, פיליכט וואלטען זייא תשובה געטאהן אונ געווארען עהרליכע יודען, אבער אז דער צדיק האט זייא ניט געשטראפט, ווערט ער דערפאר בעשטראפט, ער ליידעט פאר זייערע זינדע, דיא זעלביגע האט געטראפען מיט מיין פאטער, ער אליין איז אגרויסער צדיק, נאר זיינע שטאדט-לייט זיינען גרויסע רשעים. אונ ווייל ער האט זייא ניט געשטראפט דערפאר האט ער בעקומען איין צייכען אויף זיין פנים וויא ער אליין וואלט געוועזען איין גרויסער זינדיגער.

דער צווייטער זאהן האט אנגעפאנגען זאגען וויא גרויס דיא שטראף איז פון דיא מענשען וואס ריידען לשון הרע אויף דעם אנדערען, ער האט גיגעבען צו פארשטיין דיא צווייא חכמים דאס זייא האבען אונרעכט געטאהן פאר וואס זייא האבען זייער פאטער חושד געוועזען אומזאנסט, זייא האבען אויף איהם אפאלשע מיינונג געהאט, וואס זייא האבען איהם גירעכענט פאר איין רשע, ער האט זייא ערקלעהרט דאס זיין פאטער איז אגאנץ גרויסער תלמיד-חכם אונ אצדיק.

דער שטיינער פון פיל מענשען איז וועו איינער זאגט שלעכטעס אויף דעם אנדערען, אונ עס קומט אדריטער וואס ער איז אגוטער פריינד פון דעם בעליידיגטען אונ פארטיידיגט איהם אונ ווייזט דעם ערשטען זיין טעות דאס ער האט דעם אנדערען באליידיגט אומזאנסט, וויל דער ערשטער ניט מודה זיין אויף דעם טעות, ער פאנגט אן צו דיספוטירען אונ דורך יענעמס פארטיידיגונג

באַלײדיגט ער יענעם נאָך מעהר, ניט אַזױא זײנען נײַטען דיא גרױסע חכמים רבי יוסי אונ רבי חייא, קוים האָבען דיא קינדער פאַרטײדיגט זײער פאָטער אַז דער צײכען אױף זײן פּנים איז ניט פאַר זײנע חטאים, נור פאַר פרעמדע זינדע לײדעט ער, האָבען זיא זיך געפרײדט, אונ זיא האָבען דיא קינדער געקושט, אונ געבעטען מחילה זײער פאָטער.

ז.

דיא צװײא חכמים האָבען צוא זאַמען געבײזט טײטער, גײענדיג אױף דעם װעג איז געקומען צוא זײא רבי אבא, זײא דרײא האָבען גײענדיג געטראַפען אײן מאַן װאָס האָט אױף זײן פּנים געהאַט אַצײכען. רבי אבא האָט איהם אָנגעקוקט אונ ער האָט געזאָגט צו רבי יוסי׳ן: פאָלג מיך ליבער פרײנד, לאָמיר ניט גײן אױף דיא װעג װואו ער גײט, דען ער האָט אַצײכען אױף זײן שטערן װאָס עס װײזט דאָס ער האָט געזינדיגט... ער האָט געטאָהן אַשענדליכע זינד... װאָס פּאַסט גיט צו ערינערין אַזאַ מיאוסען ספר..

— װען ער װאָלט געװען אַיונגער מאַן — האָט רבי יוסי געזאָגט — אונ דענסטמאל װאָלט ער בעקומען דעם שאנדליכען צײכען אױף זײן שטערן װאָלט איך געגלױבט אױף איהם דאָס ער האָט אַשענדליכע עבירה געטאָהן.. : יעטצט אַז ער איז אײן אַלטער מאַן, װיא קאָן אַמענש אין זײנע יאָהרען אַזאַ אײן עבירה (אבוזאנע) מאַן

מאהן ?... פארשיינליך ווייזט דער צייכען אויף עפּעס אַנדערש, ניט אויף דיא שענדליכע עבירה ;

— איך וועל אייך ווייזען — האט רבי אבא גענאגט, דאס איך האב רעכט וואס איך זאג דאס דער צייכען ווייזט אויף דיא שענדליכע עבירה... ניט אויף קיין אַנדערע עבירה. אט וועט איהר באלד זעהען איך וועל מיט איהם ביידען אויספּארשטען ביא איהם, עס איז מעגליך דאס ער וועט זיך מודה זיין, רבי אבא האט דעם מאן צו גערופען, דער מאן איז צוא געגאנגען נאהענט צו זייא.

— דוא זאלסט וויסען — האט רבי אבא צו איהם גענאגט — ווען אמענש זינדיגט אונ ער האט חרטה, איז איהם גאנץ מוחל זיינע זינד, ער דארף תשובה טאהן אונ אין זיין הערצען בארף ער טראכטען מיט אפּעסטען בעשלוס דאס ער וועט מעהר ניט זינדיגען, דענסטמאל נעהמט גאט צו זיין תשובה. אלזא בעט איך דיר דוא זאלסט מיר זאגען דעם אמת וואס בעטייט דער צייכען אויף דיין שטערען ?

— פון אייער פראגע — האט דער מאן געענטפערט — האב איך גרויס פּארדרוס, איך ערקענער מיך מיין אונגליק וויא איך בין אריין געפאלען אין איין שענדליכע עבירה, וואס דאס איז אשאנדע פאר יעדען מענשען צו טאהן אזא זאך.

— דורך דיא ערקענונג — האט רבי אבא געענטפערט קאנסט דוא גליקליך מאכען דיין נשמה. איהר ארום וואשען דעם גרויסען פלעק וואס זיא האט באקומען דורך דיין שענדליכע זינד, איך וועל דיר העלפען דער צו דאס דיין פלעק זאל געזעגליך היין ווערען, אונ דיין צייכען אויף דעם שטערען זאל פון דיר אפּגענומען

סערען, נור איך מוז דער צוא וויססען קלאהר אונ בייטליך זיין עבירה.

— איך וועל אייך אללעס ריכטיג ערצייהלען — האט דער מאן געזאגט — דורך מיינע איין איינציגע שוועסטער בין איך אונגליקליך געוואָרען, ויא האט מיין נשמה פאר פלעקט וואס מיר איז שווער אָבצוּריינינגען, איך שעם מיך אָבער צוא ערצייהלען דיא מעשה.

— בעססער וועסט דוא זיך שעמען אַצוויילע — האט רבי אבא געזאגט — אונ דוא וועסט ניט ברויכען זיין פארשעמט פאר גאנץ עלמא.

—✦✦✦—

ז.

דער מאן האט אָנגעפאנגען ערצייהלען:

מיינע עלטערען זיינען געוועזען זייער אָרעם דיא האבען געהאט נור צוויא קינדער, מיך אונ אַמאלטער רוחמה, מיינע עלטערען זיינען געוואָרען קראנק אונ ביידע אין איין וואך געשטאָרבען איך אונ מיין שוועסטער רוחמה זיינען געבליבען אָרעמע עלענדע יתומים, מיר האבען ניט געהאט אפילו אין פפעניג צו קויפען ברויט, מיר האבען געליטען הונגער, צוויא טעג האבען מיר געפאסט.

— ווייסט דוא וואס איך האב דיר זאגען מיין ליבע שוועסטער, — האב איך צוא איהר געזאגט — איך וועל גיין

אין וואלד צוא וואכסען קלייבען שוועמלעך, וועלין מיר דאס האבען אונ דער מיט וועלען מיר שפילען אונזער הונגער ;

— ביין צצה ניפעלט מיך — האט רוחמה געזאגט פילייכט וועלען מיר געפינען אין וואלד אזוי פיל שוועמליך אז מיר וועלען נאך קאנען דער פון אביסעל פארקויפען, וועלען מיר האבען אביסעל געלט צוא קויפען ברויט אונ אנדערע נויטווענדיגע זאכען. דארום לאמיר ביידע גיין אין וואלד.

יעדען טאג פלעגען מיר גיין אין וואלד קלייבען שוועמלעך, דער צו האב איך מיט געניטען אסאך איך האב אנגעהאקט אביסעל האלץ וויא פיל איך קאן טראגען אויף זיך, מיר פלעגען פאר קויפען אביסעל האלץ אונ אביסעל שוועמלעך, דיא איבעריגע האבען מיר באנוצט פאר זיך. אזוי האבען מיר נאך געשפיינט פיל קאנאטען.

אמאל זיינען מיר געגאנגען אין וואלד. אונ מיר האבען ביא דיא ברעגעס וואלד קיין שוועמלעך געפונען, זיינען מיר געגאנגען טיפער אין וואלד, וואס ווייטער איז דער וואלד געווען געדיכטער, דיא זונן האט אנגעפאנגען ארונטער צוא גיין. מיר האבען געוואלט גיין אהיים, פלוצלונג האבען מיר דער זעהען איין גרויסען בער איז ניט ווייט פון אונז, מיר האבען זיך שטארק דער שראקען ;

— וואס טוט מען שוועסטער? — האב איך ניפרעגט ציטערענדיג — וואו געפינט מען רעטונג? אנטלויפען איז קיין צייט מעהר פאר אונז, פילייכט וועל איך מיר נענען איהם שסעלען מיט מיין האק מלחמה האלטען ?

(אבוונע)

— דָאס אִיז קֵיין פְּלַאן — הָאט זִיא גֶעזָאגְט — בֶּעסְטֶער לָאמִיר אַרוֹיפְשְׁטַייגֶען אוֹיף אַהוֹיכֶען בּוֹים. אַט דוֹא קְרִיךְ אוֹיף דֶעם בּוֹים אוּנ אִיךְ וֶועל אוֹיף דֶעם צְוַייטֶען בּוֹים אַרוֹיפְשְׁטַייגֶען.

אִיהר עֵצָה אִיז מִיר גִיפֶעלִיג גִיוֶוען. אִיךְ בִּין אַרוֹיפְגֶעשְׁטִיגֶען אוֹיף אַהוֹיכֶען בּוֹים אוּנ זִיא הָאט אוֹיךְ אַרוֹיפְגֶעשְׁטִיגֶען אוֹיף אַיין צְוַייטֶען הוֹיכֶען נִידְרִיכְטֶען בּוֹים, מִיר הָאבֶּען אוּנְז גֶעקָאנְט זֶעהֶען אוּנ בֵּיידֶען אַיינֶער מִיט דֶעם אַנְדֶערֶען.

— דוּא ווייסְט רוּחָמָה — הָאבּ אִיךְ צוּא אִיהר גֶעזָאגְט — מִיר דוּכְט זִיךְ אַז דִיא חַיָה אִיז נִיט אַבֶּער, עֶפֶּעס אַנַאנְדֶער מִין בַּאשֶׁעפֶענִעשׁ, וַוייל אִיךְ זֶעה בַּייא אִיהם אִיז אַלַאנְגֶער עֶק פִיל לֵיינְגֶער וִויא בַּייא אַבֶּער, אַט זֶעה עֶר הָאט שְׁנֶעל אַרוֹיפְגֶעקְלֶעטֶערְט אוֹיבֶען אוֹיף דֶעם בּוֹים אוּנ עֶר הָאט גֶעדְרֵייט מִיט זַיין קָאפְּף הִין אוּנ הֶער וִויא עֶר וָואלְט עֶפֶּעס זוּכֶען, זֶעה נָאר וִויא שְׁנֶעל עֶר אִיז אַרָאפּ גֶעשְׁטִיגֶען פוּן בּוֹים אוּנ עֶר קְלֶעטֶערְט אוֹיף אַיין צְוַייטֶען בּוֹים, עֶר אִיז גַאנְץ אוֹיף דֶעם שְׁפִּיץ בּוֹים אַרוֹיפְגֶעשְׁטִיגֶען אוּנ עֶר קוּקְט פוּן אַלֶע זַייטֶען, עֶר זוּכְט אִיךְ ווייס נִיט וָואס.

— אִיךְ זֶעה אוֹיךְ — הָאט רוּחָמָה גֶעזָאגְט — אַז דִיא חַיָה אִיז נִיט אַבֶּער. נוּר וָואס אִיז אוּנְז דֶער אוּנְטֶערְשַׁייד? זָאל זַיין וָואס דָאס אִיז אוֹיף יֶעדֶען פַאל זַיינֶען מִיר פַארְלָארֶען.

אִיךְ הָאבּ קֵיין טָעוּת גֶעהַאט — הָאט דֶער מַאן ווייטֶער עֶרְצֵיילְט, דִיא חַיָה אִיז גִיוֶוען נִיט אַבֶּער, נוּר דֶער בֶּערִיהמְטֶער נָארִילְלֶע, (אַזָא מִין אַבּוּזְאַנְגֶע) עֶר הָאט לִיבּ צוּ פַאנְגֶען לֶעבֶּעדִיגֶע פְרוֹיעֶנְצִימֶער, אוּנ דֶער נארִילְלֶע בֶּענוּצְט זִיךְ מִיט זַייא זַייעֶר עֶדֶעל אוּנ מִילְד, עֶר בֶּעהַאנְדֶעלְט אַפְרוֹיעֶנְצִימֶער וָואס פַאלְט אַרַיין אִין זַיין הַאנְד, מִיט דִיא גְרֶעסְטֶע פְרַיינְדְשַׁאפְט וִויא

אפיינער עדעלער גוטהערציגער מאן בעהאנדעלט. זיין געליבטע פרויא... ער בעוואהרט איהר עססען אונד טרינקען, ער גייט ארוים פון וואלד אונד בערויבט פון דיא רייזענדער זייערע קליידער אונד שפייז אונד בריינגט דאס זיין געפאנגענע פרויענצימער, ער היט איהר וויא זיינע אויגען אין קאפף, צוא ליב איהר שטרייט ער אפטמאל געגען אטיגער אדער אלעמפפערט וואס ווילען בעפאלען אויף זיין געפאנגענע איהר צו בייסען, דאס גרעסטע טהייל בעזיגט ער זיין פיינד, דען ער איז גרויס אונד זייער שטארק, ער האט אקראפט אב צו ברעכען פון אבוים אדיקען צווייג אונד דער מיט שלאגט ער טויט זיין פיינד. ער איז זייער געשיקליך צו קלעטערען אויף בוימער וויא ווייט ער וויל, ווייל זיינע נעגעל זיינען גרויס אונד שארף, אפרויענצימער וועט ער קיין מאל ניט טויטען, ווייל ער האט ליב איהרע געזעלשאפט ער האט פערגעניגען מיט איהר צו אמעזירען זיך...

דער נאריללע איז ארומגעלאפען פון איין בוים צום צווייטען, ער האט פון ווייטען געזעהען מיך אונד מיין שוועסטער איז ער געלאפען איהר חאפען, ער האט ניט געזעהען וויא מיר זיינען אויף דיא בוימער ארויפגעשטיגען, דער פאר האט ער אונז געזוכט אויף עטליכע בוימער, ביז ער האט מיין שוועסטער געפונען, האט ער איהר גענומען מיט גרויס ערבארעמונג אונד מיט דיא גרעסטע פארזיכט איז ער מיט איהר אראפגעשטיגען פון בוים, מיר האט ער שוין גאר ניט געזוכט, ער איז געוועזען צו פרידען מיט זיין רויב, ער איז מיט איהר אנטלאפען טיף אין וואלד אז איך האב זיא מעהר ניט געזעהען, מיט גרויס שרעק אונד מיט שרעקליכע שמערצען האב איך צוריק געקעהרט אין שטאדט, וועמען איך האב דיא מעשה ערציילט האט יענער ניט

(אבוזאנגע) נעגלויבט

געגלויבט, ער האט פון מיר געלאכט און געזאגט דאס געוויס האט זיך דאס מיר געחלומ'ת.

ח.

נאך דעם שרעקליכען צו פאל — האט דער מאן ווייטער ערצייהלט — פלעג איך יעדען טאג גיין צום טייך נעבען וואלד און האב געקוקט אויף יענע זייט טייך אויף דעם וואלד, איך האב נ״נוג געוויינט און געקלאגט, איך האב אן מיין שוועסטער גיט פאר געסען, אזוי זיינען דרייא יאהר פערגאנגען, איך האב מיינע צרות קיינעם ניט געקאנט ערצייהלען ווייל קיינער האט מיר ניט געגלויבט, אמאל בין איך צו געגאנגען צום טייך האב איך דער זעהען מיין שוועסטער איז שנעל צו געלאפען צום טייך און איז אריין אין וואסער וויא ווייט זיא האט געקאנט, איך האב שנעל גענומען אקליינע שיפעל און בין צוא געשוואומען אויף יענער זייט טייך, איך האב איהר אריין גענומען אין שיפעל און איך האב דיא שיפעל געפיהרט צום ברעג, פלוצלונג האבען מיר דער זעהען וויא דער גאריללע איז געקומען צו לויפען צום ברעג טייך, ער האט געהאלטען זיינע צווייא קינדער אין זיינע לאפעס, ער איז געשטאנען בייא דעם ברעג און ער האט יאמערליך געשריען מיט אלע זיינע קרעפטע און אז ער האט געזעהען דאס אונזער שיפעל איז שוין ניט ווייט פון ברעג, האט ער געחאפט

(אבווזאנע) דיא

דיא צווייא קינדער זיינע אונ ער האט זייא צוא ריסען אונ געווארפען אין טייך .

אלאנגע צייט איז ער געשטאנען אויף יענע זייט טייך בייא דעם ברעג, נאכדעם איז ער מיט אגרוים געשרייא אריין געלאפען צוריק אין וואלד .

מיין שוועסטער האט עטלעכע מאל געמלעשת, איך האב איהר קוים ערמינטערט, נאכדעם האט זיא מיר ערציילט דאס אין אנפאנג פלעגט איהר דער נאריללע זייער שטארק היטען . ביז זיא האט איהם געבארען צווייא קינדער, נאכדעם פלעגט ער איהר מיט גענומען זיין רויבען אויף דעם וועג, ווען ער האט געפונען מיט איין מאל אלס וואס ער האט געברויכט פלעגט ער גיין מיט איהר אין זיין וואהנונג, אבער ווען דיא רויב איז געוועזען ווייניג, פלעגט ער דיא רויב לאזען בייא איהר אונ ער פלעגט גיין נאך איין מאל אויף דעם וועג סאמפען אונ רויבען, ביז אם ענדע האט ער איהר צו געפיהרט בייא דעם ברעג וואלד וואס שטייט נעבען טייך אונ ער איז געגאנגען רויבען. סאט זיא געפונען אטטע געלעגענהייט צו אנטלויפען פון איהם.

אט זיא מיין שוועסטער — האט דער מאן נייטער ערציילט איז פריהער געוועזען שיין אונ ערליך, אזויא איז זיא פארענדערט געווארען, דער דרייא יעהריגער לעבען אין וואלד מיט דעם נאריללע האט איהר צוא גענומען דעם גאנצען מענשליכען געשטאלט, זיא האט פארלארען איהר שיינהייט, דיא מענשליכע רעליגיעזע געפיהלל איז גאר אנדערש געווארען . . : זיא איז געווארען פבייא געזאנגען. בייא נאכט האב איך איינגעשלאפען

און אין דער פְרִיה הָאבּ אִיךְ גִיזֶעהֶען דָאס זיא הָאט מַיין גֶעשְׁפֶּעט פּאר פְלֶעקֶט מיט אֵיין שֶׁענְדְלִיכֶע עֲבֵירָה. . . אִיךְ הָאבּ מוֹרָא גֶעהַאט פַאר אִיהר, אָט דיא עֲבֵירָה הָאט מִיר דָעם צייכֶען גֶעמַאכְט, וויא דיא חֲכָמִים זָאגֶען: וָוען אַמֶענְשׁ טְהוּט אֵיין זִינְד, זָא שְׁטֵייט דיא זִינְד אוֹיף גֶעשְׁרִיבֶּען אויף זַיין שְׁטֶערֶען. נָאכְט הָאט זִיךְ גֶעשְׁטְרָאפְּט מיט דָעם צייכֶען. אִיךְ הָאבּ גֶעפְּרֶעגְט בּייא אַגְרוֹיסֶען דָאקְטָאר וָואס אִיךְ זָאל טָאן דֶער צוּא הָאט מִיר דֶער דָאקְטָאר גִיגֶעבֶּען אַרְפוּאָה, נוּר אִיךְ הָאבּ אִיהר נָאךְ נִיט גֶעבְּרוֹיכְט וויא עֶר הָאט מִיר בֶּעפוֹילֶען צוּ טָאהן, ווייל אויף דָעם וֶועג קָאן אִיךְ זַיינֶע מִיטְלֶען נִיט רִיכְטִיג גֶעבְּרוֹיכֶען.

— וֶוער אִיז דֶער דָאקְטֶער? — הָאט רבי אבא גֶעפְרֶעגְט — אוּנ וָואס אִיז זַיינֶע מִיטְלֶען?

— דֶער דָאקְטֶער — הָאט דֶער מַאן גֶעעֶנְטְפֶערְט — אִיז רבי שמלאי, זַיינֶע רְפוּאוֹת זַיינֶען תְּשׁוּבָה׳ עֶר הָאט מִיר גֶעבַּאטְהֶען אִיךְ זָאל תְּשׁוּבָה טָאהן, ווייזֶען, אוּנ בֶּעטֶען נָאכְט עֶר זָאל מִיר מוֹחֵל זַיין אוּנ מִיט דיא טְרֶעהרֶען זָאל אִיךְ וַואשֶׁען דָעם צייכֶען, וֶועט דֶער צייכֶען פַאר גֵיין, אִיךְ וֶועל גֶעזוּנְד וֶוערֶען וויא פְרִיהֶער

— דיא רְפוּאָה — הָאט רבי אבא גֶעזָאגְט — קָאנְסְט דוּא אוֹיף דָעם וֶועג אוֹיךְ גֶעבְּרוֹיכֶען, נָאט אִיז אִיבֶּערַאל, אוּנ עֶר הֶערְט דיא תְּפִלָּה צוּ יֶעדֶער צייט אוּנ פוּן יֶעדֶען אָרְט.

דֶער מַאן הָאט שְׁטַארְק גֶעוויינְט, אוּנ הָאט זִיךְ מִיט דיא טְרֶעהרֶען גֶעוַואשֶׁען זַיין צייכֶען.

— יֶעצְט וֶועל אִיךְ זֶעהֶען — הָאט רבי אבא גֶעזָאגְט — אוֹיבּ דוּא הָאסְט תְּשׁוּבָה גֶעטָאן מִיט דַיין גַאנְצֶען הַארְצֶען אָדֶער נִיט, זָאג דָרייא מָאל דיא הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער וְסַר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ

תְּכֻפֶּר, דָאס הַייסְט אונ עֶס וֶועט גֶענוּמֶען וֶוערֶען דַיינֶע מִיסֶעטָאחט אונ דַיינֶע זִינְדֶע וֶועט וֶוערֶען פַארְגֶעבֶּען.

דֶער מַאן הָאט גֶעזָאגְט וִויא רבי אבא הָאט אִיהם גֶעבֶּאגְּהָען אונ דֶער צֵייכֶען פוּן שְׁטֶערֶען אִיז פַאר שְׁוואוּנְדֶען.

ט.

— אִיךְ זֶעהֶע קְלָאהר — הָאט רבי אבא גֶעזָאגְט — דָאס נָאכְט הָאט דַיין תְּשׁוּבָה אָנְגֶענוּמֶען, עֶר הָאט דִיר דַיינֶע עֲבֵירוֹת מוֹחֵל גֶיוֶוען, יֶעצְט וָואלְט פַאר דִיר וַייטֶער גוּט גֶיוֶוען דוּא זָאלְסְט זִיךְ בֶּעשְׁלִיסֶען צוּ לֶערְנֶען תּוֹרָה.

— אִיךְ פָאלְג אַייךְ — הָאט דֶער מַאן גֶעזָאגְט — פוּן הַיינְט אָן אונ וַייטֶער וֶועל אִיךְ לֶערְנֶען תּוֹרָה.

— וִויא אִיז דַיין נָאמֶען? — הָאט רבי אבא גֶעפְרֶעגְט.

— מַיין נָאמֶען אִיז אליעזר — הָאט דֶער מַאן גֶעעֶנְטְפֶערְט.

— דֶער נָאמֶען דַיינֶער בֶּעדַייטֶעט — הָאט רבי אבא גֶעזָאגְט — דָאס גָאטט הָאט דִיר גֶעהָאלְפֶען *) פַּטּוּר צוּ וֶוערֶען פוּן דַיין שֶׁענְדְלִיכֶען צֵייכֶען אונ עֶר וֶועט דִיר הֶעלְפֶען צוּ לֶערְנֶען תּוֹרָה.

רבי אבא הָאט אִיהם גֶיבֶּענְשְׁט אונ אליעזר אִיז פוּן אִיהם אַוֶועק גֶעגַאנְגֶען מִיט דֶעם פֶעסְטֶען בֶּעשְׁלוּס צוּ וֶוערֶען אַמַתְמִיד אִין לֶערְנֶען. אליעזר

---

*) דֶער וָוארְט „אֱלִיעֶזֶר" הַייסְט „אֵלִי" גָאטט „עֶזֶר" הִילְף.
(אַבְּוּאנע)

אליעזר איז געקומען נאך הויזע האט ער געזעהן דאס זיין שוועסטער איז אוועק געלאפען אין וואלד זוכען איהר געליבטען נארילע, זיא האט נישט געקאנט מעהר וואהנען אין שטאדט מיט מענשען צו זאמען, דער וואלד איז איהר בעסער געפעלען געוועזען!!...

צעהען יאהר צייט איז פערלאפען פון דער צייט דאס רוחמה איז אנטלאפען צו ריק אין וואלד.

דיא גאנצע צעהען יאהר האט אליעזר גילערענט מיט גרויס התמדה, ער איז געווארען אגרויסער תלמיד חכם, אונ אגרויסער צדיק, ער פלעגט שטענדיג זאגען שארפע מוסר זיינע שטאדט לייט, אלע איינוואהנער פון זיין שטאדט פלעגען קומען הערען זיינע דרשות, אונ זייא האבען געהאט דער פון זייער גרויסע גייסטליכע פערגעניגען.

אמאל איז רבי אבא געקומען אין דער שטאדט וואו אליעזר האט געוואהנט. רבי אבא האט געהערט דאס נאך האלבען טאג וועט דרשענען אין שוהל רבי אליעזר דער גרויסער תלמיד חכם, איז רבי אבא געגאנגען איהם הערען ער איז געקומען אין שוהל, האט ער געהערט וויא רבי אליעזר דרשעט אונ ער זאגט: ווייא איז דיא מענשען וואס לערנען נישט דיא היילינע תורה. ווייא געשריען אויף יענע לייט וואס דיינקען נישט אן דיא שטראף וואס אזא מענש וועט האבען אויף יענע וועלט, זייא זיינען נארען, פארשטייען נישט, זייא זיינען אזוי דום אז זייא ווייסען נישט וואס זייא זעהען, צום בייאשפיל זייא זעהען דאס דער רשע גייט ארויף הויך אין רייכקייט, ער בליהט וויא גראז וואקסט איבער נאכט, עס איז איהם נוט אין פיל געגענשטענדע, ער איז געזונד אונ לעבט גליקליך, אונ דעם צדיק גייט נישט נוט, ער איז ארעם אונ קראנק, ליידעט יסורים אונ צרות, זיינען דיא

(אבוזאנע) נארען

נאַרען אַז פֿאַר דעם מענשען איז בעסער צוא זיין אַ רשע ווייא צו זיין אַ צדיק, אָבער זייא האָבען אַ טעות, נאַט שטראָפט דעם צדיק אויף דער וועלט כדי ער זאל האָבען מעהר עולם הבא, אַלזאָ איז פֿאַר איהם דיא יסורים אַ גרויסע טובה, אונ דעם רשע גיט גאָט גוטעס אויף דער וועלט איז דאָס פֿאַר איהם אַ גרויסע רעה, ווייל ער פֿאַרשפּילט יענע וועלט אין גאַנצען, אונ דאָס איז דארום ווייל ער לערענט קיין תורה, ווען ער וואָלט תורה גילערענט וואָלט איהם דיא תורה בעשיטצט פֿון אַלע זיינע אונגליקען, ער וואָלט זיך געקויפט פֿיל עולם הבא. אָבער אַז ער לערענט ניט דיא תורה פֿאַלט ער אַריין אין נעטץ פֿון דעם יצר הרע, אַמאָל זינדיגט ער במזיד, דאָס הייסט מיט זיין גוטען ווילען, אונ אַמאָל בשוגג; ער ווייסט ניט אַז ער זינדיגט, דיא עבירה מאַכט איהם אַצייכען אויף זיין שטערען, אַזוי ווייא עס וואָלט זיין אויף געשריבען ביז ער טהוט תשובה מיט זיין גאַנצען הערצען, ער ווייגט פֿאַר גאָט אונ ער נעהמט זיינע טרעהרען אונ וואַשט זיך דער מיט אויף זיין צייכען אונ דער צו זאָגט ער דרייא מאָל ומר עונך וחטאתך תכפר, דענקטמאָל איז איהם נאָטש ברוך הוא וברוך שמו מוחל זיינע עבירות.

נאָך זיין חדשה איז רבי אבא צו געגאַנגען צו איהם אונ ער האָט איהם געדאַנקט פֿיר זיינע קלוגע רייד, אונ ער האָט בייא איהם ניפֿרעגט:

(אבוזאנע) | הויא

— וויא איז אייער נאמען —!

— מיין נאמען איז — אליעזר.

— זאגט מיר — האט רבי אבא געפרעגט — פון וואנען ווייסט איהר אז דער בעל תשובה דארף זיך וואשען זיין צייכען מיט זיינע טרערען דאן פארשווינדעט דער צייכען? —

— מיט מיר זעלבסט האט אזא מעשה געטראפען — האט רבי אליעזר געענטפערט — איך בין איין מאל אויף דעם וועג געגאנגען האט מיר באגעגענט א גרויסער תלמיד חכם, וויא ער האט מיר געזעהען האט ער באלד ערקאנט פון א צייכען אויף מיין שטערען דאס איך האב געטאהן א גרויסע עבירה ער האט מיר דיא רפואה געגעבען, דאס הייסט מיר געבאטהען צו טאהן אזוי וויא איך האב געזאגט אין מיין דרשה, און מיר האט דאס געהאלפען, דער צייכען איז פארשוואונדען.

— ווען איהר וואלט זעהען יענעם תלמיד חכם — האט איהם רבי אבא געפרעגט — וואלט איהר איהם ערקאנען?

— עס איז שוין אפילו אוועק געלאפען מעהר וויא צעהן יאהר — האט רבי אליעזר געזאגט — און אין אזא לאנגע צייט ווערט א מענש פיל פאר ענדערט, דאך גלויב איך דאס איך וואלט איהם ערקאנען. ווייל זיין געזיכט שטייט מיר פיל מאל אנטגעגען, איך קאן איהם ניט פארגעסען ווייל ער האט מיך גליקליך געמאכט מיט זיין עצה.

— עס איז מעגליך — האט רבי אבא געזאגט — דאס איהר זייט יענעם באטה-געבער דאנקבאר, נור דאס ווייס איך געוויס אז איהר וואלט איהם ניט ערקאנען.

— פון וואנען ווייסט איהר דאס אויף געוויס? — האט רבי אליעזר געפרעגט.

(אמזאנגע)

נור

— נָאר פְּשׁוּט — הָאט רבי אבא גיעֶנְטְפֶערְט — ווַייל אִיהר עֶרְקֶאנְט מִיךְ נִיט, אַסִימָן ווֶעל אִיךְ אַייךְ זָאגֶען אַז אִיהר הָאט מִיר דֶענְסְטְמָאל עֶרְצֵיילְט אַלַאנְגֶע מַעֲשֶׂה מִיט אַייעֶרֶע אַשְׁוֶועסְטֶער, וויא אַזוֹיא זיא אִיז אַנְטְלָאפֶען פוּן בוֹאלד. אוּנ דֶער נארישֶע הָאט אִיהר גֶעזָאגְט בִּיז דֶעם טַייךְ, גֶעדֵיינְקְט אִיהר אָדֶער נִיט?

רבי אליעזר הָאט אִיהם עֶרְקֶאנְט, עֶר אִיז אִיהם גֶעפַאלֶען אוֹיף זַיין הַאלְדְז גֶעקוּשְׁט אוּנ גֶעוויינְט. אַט יֶעטְצְט — הָאט רבי אליעזר גֶעזָאגְט — ווַיים אִיךְ אַייךְ דַאנְקְבַּאר צוּ זַיין פַאר אַייעֶר גוּטֶע עֵצָה וָואס אִיהר הָאט מִיר גֶעבאטְהֶען צוּ לֶערְנֶען תּוֹרָה, בֶּאֱמֶת הָאבּ אִיךְ דֶענְסְטְמָאל נָאר נִיט גֶעקֶאנְט פַארְשְׁטֵיין דֶעם אֶמֶת'ן גְלִיק דֶער פוּן, דיא גאנְץ גְרוֹיסֶע פֶּערְגֶעניגֶען וָואס דֶער לֶערְנֶער הָאט אַלֶע מָאל פוּן דֶער הייליגֶע תּוֹרָה דָאס פִּיל אִיךְ יֶעטְצְט, אַלְזָא פֶערְלַאנְג אִיךְ פוּן אַייךְ רבי אבא אִיהר זָאלְט מִיר טָאהן דֶעם כָּבוֹד אוּנ דָאס פֶערְגֶעניגֶען, וויא לַאנְג אִיהר וֶועט בְּרוֹיכֶען זַיין אִין אוּנְזֶער שְׁטָאדְט זָאלְט אִיהר זַיין מַיין גַאסְט אִיךְ וֶועל אַייךְ הַאלְטֶען וויא מַיינֶעם אַיין אַיינְגֶענֶעם פָאטֶער.

רבי אבא הָאט אַיין גֶעוויליגְט צוּ בְּלַייבֶּען בַּייא רבי אליעזר'ן אַלַאנְגֶע צַייט, זייא הָאבֶּען גֶילֶערְנְט צוּ זַאמֶען תּוֹרָה אוּנ חָכְמָה אוּנ רבי אליעזר הָאט אִיהם פִּיל כָּבוֹד גֶעגֶעבֶּען.

יא.

אִין יֶענֶער שְׁטָאדְט וואו רבי אליעזר הָאט גֶעוָואהנְט אִיז גֶעוֶוען אַרוּם שְׁטָאדְט אַגְרוֹיסֶער גֶעדִיכְטֶער וַואלְד, אִין יֶענֶעם וַואלְד הָאט

(אבו׳אגע)

האט זיך אויף געהאַלטען דיא גרויסע אפּפּע (אַבּעזאַנע, מאלפּע) וואס זיא איז בּעריהמט מיט דעם נאמען גאריללע, פיל יענער פון נאהענטע אונ פון ווייטע געגענדע, פלעגען קומען צו פאהרען אין שטאדט אונ זיינען געגאַנגען אין וואלד פאנגען דיא אפּפּען "גארילליע", מיט איהם אליין איז אפילו גיווען זייער שווער צוא שטרייטען, ווייל ער איז גרויס אונ שטארק נור זיינע קליינע קינדער דיא יונגע גאריללען פלעגען זייא דא פאנגען, זייא פלעגען זיך פאר שטעקען אין אפארבּארגענעם ארט אונ אז זייא האבען גיזעהען דאס דער גאריללע איז אוועק געגאנגען רויבען, זיינען דיא יענער בּעפאלען דעם ארט וואו ער האט געלאזען זיינע קליינע קינדער; דיא יענער האבּען אויף דיא יונגע אפּפּען ארויף געווארפען שווערע קייטען כּדי בּריינגען זייא אין שטאדט אריין, זייא האבען דארט געפונען דיא טוטער פון דיא יונגע אפּפּען. זייא האבען זיך געוואונדערט צו זעהען איהר געשטאלט, זיא איז ענהליך מעהר צוא מענשען געשטאלט ווי צוא אפּפּען געשטאלט, אויך איהר שטיממע איז אקוראד ווי א מענשרעדט, נור דיא ווערטער איז ניט צו פארשטיין, דיא גאנצע וועג פון וואלד אין שטאדט, האט זיא גערעדט נור צוויי ווערטער זיא האט מיט צמשונעהם קול געזאגט: בּ-ר-ו-ד-ע-ר א-לי-ע-ז-ר, דיא גאנצע שטאדט איינוואהנער זיינען געגאנגען אין טהיר גארטען זעהען דעם שרעקליכען וואונדער, פיל מענשען פון ווייטע שטעט זיינען געקומען בּעטראכטען דיא נאייע אפּפּע וואס אזא ארט איז נאך בּיז יענער צייט ניט געזעהען געווארען.

דיא וואונדערליכע רייד וועגען דיא אפּפּע האבען געהערט רבּי אבּא אונ רבּי אליעזר. זייא זיינען אויך געגאנגען אין טהיר גארטען מיט דיא כּוונה זייא זאלען קאנען מאבען דיא בּרכה "בּרוך משנה הבּריות"

ווייא זייא זיינען געקומען אין טהיר גארטען האט רבּי אליעזר

(אבוזאנע) דערקאנט

דערקאנט אז דיא אפפע איז זיין שוועסטער רוחמה, ער האט איהר בייא דיא יענער אבגעקויפט פאר צגרויסע סוממע געלד, אונ ער האט איהר געבראכט צו זיך אהיים.

אלאנגע צייט האט געדויערט איידער זיא האט אנגעפאנגען ריידען וויא אלע מענשען, אונ מיט דער צייט בסלעך-וויז איז זיא געקומען צוריק צוא איהר מענשליכען נאטור

יב.

רבי יהודה אונ רבי יצחק זיינען איין מאל געגאנגען אויף איין וועג צוא זאממען, דער וועג האט זיך פאנ-אנדער געטהיילט, דאס הייסט: אקרייצוועג, תאט רבי יהודה געזאגט צו רבי יצחק: מיר וועלען בעססער גיין אויף דעם וועג רעכטס אונ ניט לינקס, ווייל רעכטס איז דער וועג גלייכער אונ לינקס איז דער וועג מיט בערג אונ טאהלען, גייענדיג האט רבי יהודה אנגעפאנגען צו ענטדעקען גרויסע סודות אין דער תורה. צוואלקען פון הימעל האט זיך אראפ געלאזען פון אויבען אונ ער איז געגאנגען פאראויס, פיל פייגלען זיינען געפלויגען איבער זייערע קעפף צו הערען דיא הייליגע תורה פון דיא הייליגע ביינענדער, אונ דיא בוימער אויף דעם וועג האבען געשאקעלט זיך הין אונ הער פאר אסימן: אז זייא האבען אויך גרוים נחת פון דיא הייליגע ביינענדער.

אויף יענעם וועג האט א אלטער מאן געריטען אויף איין אייזעל אונ אקינד איז געגאנגען בייא דעם אייזעל, דאס קינד איז שוין גיוועזען מיד פון וועג. — קאנסטו לערנען? — תאט איהם דער אלטער מאן גיפרעגט — יע — האט דאס קינד גיענטפערט — זאג מיר מיין ליבעס קינד וואס האסט דוא היינט בייא דיין רבין גילערענט?

(אבוואנע) ליבער

— ליבּער מאַן — האָט דאָס קינד געענטפערט — איך האָב פיל געלערענט, נור איך בין יעטצט זייער מיד, דארום קאָן איך אייך ניט זאָגען דיא תּוֹרָה וואָס איך האָב געלערענט, דארום בּעט איך אייך: נעהמט מיך אַרויף צו אייך. אויף דעם אייזעל, אָדער שטייגט איהר אַראָפּ פון אייזעל אונ איך וועל אַבּיסעל רייטען אויף איהם, דענסטמאָל וועל איך אייך זאָגען פיל תּוֹרָה וואָס איך האָב בּיז היינט געלערענט;

— ניין — האָט דער אַלטער מאַן געענטפערט — דאָס קאָן איך ניט מאַחן, איך בּין איין אַלטער מאַן אונ דוא בּינסט אַיונגער קינד, דוא קאָנסט בּעססער וויא איך גיין צו פוס.

— וואוּ איז אייערע רחמנות? האָט דאָס קינד געזאָגט — איך בּין זייער מיד, איך האָב קיין קראַפט מיט אייך צו ריידען, ערבּאַרעמט אייך אויף מיר, לאָזט מיר אַבּיסעלע רייטען אויף דעם אייזעל, אונ גיט מיר אַשטיקעל בּרויט צוּא עססען, דען איך בּין הונגעריג.

— אַז איך גייא אויף דעם וועג — האָט דער אַלטער מאַן געענטפערט — נעהם איך בּרויט מיט זיך נור וויפיל איך בּרויך צו עססען אַליין, דער פון קאָן איך קיינעם ניט געבּען, ווייל נאָכדעם וועט מיר פעהלען אונ איך קאָן ניט בּעטלען;

אַך איהר אַלטער נאַר — האָט דאָס קינד געענטפערט — ווייסט איהר דען ניט אַז גאָט בּרוך הוא קאָן שפּייזען אַמענשען דורך עטוואָס בּרויט, אַז איהר וועט געבּען צדקה פון אייער בּרויט, וועט איהר זאַט ווערען ווען איהר וועט עססען אַקליין שטיקעל בּרויט.

יג.

דיא צווייא חכמים רבי יהודה אונ רבי יצחק האָבּען געהערט (אבוזאנע)

דיא

דיא לעצטע זעקסטער וואס דאס קינד האט גירעדט, איז דאס זייא געפעלען גיוועזען, זייא האבען גיבעטען דעם קינד ער זאל זיך מיט זייא זעטצען אויף דעם גראז, אונ עססען וואס זייא וועלין עססען, דאס קינד האט זיך אנגעגעסען זאטט אונ אביסעל אבגערוהט, האט ער אנגעפאנגען זאגען סודות אין דער תורה וואס דאס וואלט געפאסט פאר גרויסען תלמיד חכם, דיא צוייא חכמים האבען זיך שטארק גיוואונדערט.

— וועמעס זאהן ביסט דוא? — האבען זייא גיפרעגט.

— מיין פאטער — האט דאס קינד גיענטפערט — האט מען גערופען רבי המנונא, ער איז גיוועזען א גרויסער צדיק אונ ער האט מיט מיר פיל תורה גילערנט. — וויא רבי יהודה האט גיהערט פון קינד נאר זיין פאטער איז גיוועזען, האט ער דאס קינד גענומען אויף זיינע הענד אונ ער האט איהם געטראגען דרייא תחום שבת'ן.

דיא גאנצע וועג האט דאס קינד גענאגט טיפזיניגע תורה אונ גרויסע סודות וואס ער האט גיהערט פון זיין פאטער, דיא צווייא חכמים האבען פון איהם גרוים פערגעניגען געהאט.

— געלויבט אונ געדאנקט איז גאט — האט רבי יצחק גענאגט — אז מיר האבען זוכה גיוועזען צו הערען פון קינד אזעלכע גרויסע סודות. וואס מיר האבען דאס ביז יעטצט גיט גיהערט.

— אונ איך — האט רבי יהודה גענאגט — האב שטארק מורא פאר דאס קינד, ער זאל חלילה גיט בעשטראפט ווערען פון הימעל פאר וואס ער זאגט אונ ענטדעקט אזעלכע גרויסע סודות פון דער תורה, אמת ער האט פיל סודות גילערנט פון זיין פאטער, אבער גיט אלץ וואס אמענש ווייס דארף ער זאגען, אונ דאס קינד זעהט פיל. ווייסט אלס אונ ענטדעקט אלע גרויסע סודות. — שרעקט אייך ניט פאר מיר — האט דאס קינד גיזאגט — מיין פאטער עליו השלום איידער ער איז גישטארבען האט ער מיך גיבענשט דאס איך זאל זיין בעהיט פון אלע אונגליקען.

(אבחאנגע)   נייענדרא

נייגעריג ווייטער אויף דעם וועג תאָגען זייא גיזעסען דעם
אַלטען מאַן וואס ער האט דאס קינד ניט געוואָלט געבען איין
שטיקעל ברויט, זיטצט אויף דעם מיטען וועג אונ וויינט.
— וואס וויינט איהר? האָבען זייא איהם גיפרעגט — וואו
איז אייער איינעל, אייערע זאכען!
— מיר האט איין אונגליק גיטראָפען — האט דער אַלטער
מאַן געזאָגט — רויבער מערדער זיינען מיר דא ניט לאנג בעפאַלען,
זייא האָבען צוגענומען דעם איינעל אונ אַלס וואס איך האָב געהאט.
דאס קינד האט איהם געטרייסט אונ ער האט איהם אָב
ניגעבען דיא איבעריגע ברויט וואס ער האט בעקומען פון דיא צווייא
גרויסע חכמים. — רבי יהודה איז ענטציקט גיוואָרען צו זעהען
דיא עדעלקייט אונ גוטהערציגקייט פון דאס קינד ווייא ער איז מקיים
גאָטעס ביפעל וואס ער האט געזאָגט מען טאָר קיין נקמה נעהמען
פון מענשען אונ ווען איינער זעהעט דאס זיין פיינד איז הונגעריג
דאַרף מען איהם געבען ברויט. רבי יהודה האט געזאָגט צום קינד:
אויף דיר איז ריכטיג וויא עס שטייט געשריבען פון איין עסטער איז
ארויס געגאַנגען שפייז אונ פון אַשטאַרקען — זיסקייט, דאס
הייסט: אזוי וויא דיין פאָטער איז גיוועזען אצדיק אזוי וועסט דוא
אויך זיין אצדיק, דער אַלטער מאַן איז דורך דעם געוואָרען אַפטיל
צדקה אונ פלעגט זוכען צו מאַכען גוטעס.

ענדע

(אבוזאנע)